

ÓLAVSØKURØÐA

VARÐ EI OKKUM GIVIÐ

Vilhelm Magnussen var ivaleyst ein. Hann var í 1936 settur í starv sum serlækni í tuberkulasjúkum á Dronning Alexandrines Sjúkrahúsi í Havn og sanatoriinum í Hoydølum. Saman við sínnum trúgvu hjálparfólkum ferðaðist hann ótrýttligur í fleiri ár kring alt landið í báti og til gongu at koppseta allar føroyingar móti hesi herviligu sótt.

Ein annar var helst Rasmussen lækni á Eiði. Í nógv ár frá 1920 røkti hann einsamallur embætið sum kommunulækni í sjeitan ymiskum bygðum fyri norðan í Eysturoy og Streymoy, sum hann ferðaðist til í øllum veðri til gongu um fjøll ella sjóvegis í útróðarbátum. Og kortini megnaði hann at skriva fleiri virðar fakligar ritgerðir grundaðar á kanningar, sum hann gjørði í sínnum dagliga arbeiði. Hesin hugburður er ikki vanligur millum fólk longur. Individualisman hevur loyst av idealismuna.

Sjúkrahúsverkið bløðir og breiðir reyða løbaran út fyri at lokka ungar føroyingar heim, men í okkara materialistisku tíð, eru vit øll til sølu. Ikki bara læknar, sum vilja vita, hvar teir fáa bestu sømdirnar, politikarar skifta ósmædnir flokk, journalistar fara glaðbeintir yvirum borðið sum spindoktarar og rithøvundar hjá hægstbjóðandi, og ítróttafólk eru nú eisini farin at skifta landslið, um tað tænar persónliga CV-inum. Rótfestur loyaltetur er ómodernaður. At berjast fyri eini søk er ikki longur

í hásæti. Nú snýr tað seg um teg sjálvan. Opportunistiskt svingari er meira kul og sexut enn avoldaðir lærusetningar um trúfesti og álit.

Framvellandi samskiptistøkni dukar sum ein harður puls og krevur, at vit støðugt eru vakn. Vit tráa eftir tí regluliga snildtelefonplinginum, sum var tað turvelvandi drøgg. Við títtreikandi tumlum zappa vit okkum gjøgnum okkara egna, redigeraða veruleika. Tað skal vera lætt og leskiligt. Tíðin er farin frá at dýpa okkum. Mentalt eru vit eisini vorðin fast food brúkarar. Tíðindi, upplýsing, mentan og undirhald er eitt og tað sama.

Selfiementanin blómar. Í sosialu miðlunum eru dagligar kunningar um lítið og lætt, ætlaðar at sannføra onnur um, hvussu væleydnað vit eru. Og hevur tú ikki við idylliskum myndareportasjum á sosialu miðlunum dokumenterað tað, tú hevur runnið, hvussu nógv tú ert lætnaður, ella hvat marathón tú fert at renna í næstum, og afturfyri fingið viðurkennandi tumlar í nóg stórum tali, so ert tú ikki væleydnaður.

Eru vit farin at fyrigykla øðrum eina íspunna glæstrimynd av okkum sjálvum? Hvila vit ikki longur í okkum sjálvum sum fyrr? Eru vit vorðin klókari ella glðari í okkara tikkandi og plingandi samskiptisöld? Ella síggja vit tvørturímóti eitt vaksandi friðloysi breiða seg? Sama hvussu væleydnað

og nøgd, vit siga okkum vera, so er vaksandi talið á ungum, sum hava ilt í sálini, helst dømi um ólag í okkara sjálvsfatan. Vandi er í hvørjari vælferð. Hava vit ov stóran skund? Eru vit vorðin ov kravmikil? Er strembanin eftir markleysum marglæti og ævinligum ungdómi eitt svikaligt lognbrá? Er eyðmjúkleikin lakari í dag? Passar ein gráur mánamorgun ikki inn í okkara Timemanagara?

- Life is what happens while you're busy making other plans, segði ein klókur maður úr Liverpool einaferð. - Veruliga lívið er lutan, tá ið tú situr og leggur ætlanir um ta lagaligu lýtuna. Soleiðis kunnu vit leysliga umskriva regluna í sanginum "Beautifull boy", sum John Lennon sang á heysti 1980, nakrar fáar vikur áðrenn ein vitleysur maður skeyt hann í koldum blóði.

Havnarmaðurin Jørgen-Frantz Jacobsen var sjáldsama væl gávaður, men honum untust ikki meira enn 37 ár her á fold. Tá hevði hann longu verið nívdur av sjúku í fleiri ár. Í brævi, hann skrivaði á deyðastrá til vinmannin, William Heinesen, er takklæti og eyðmýkd í hásæti, tó at lagnan mundi kennast honum hørð og óráttvís. Hann skrivar:

- Eg eri enn sum áður lívinum djúpliga takksamur og fari framvegis at sættast við tess kor, tí tað gevur meira enn tað tekur, ja eg havi longu fingið so nógv, at eg fari ongantíð at hava nakran rætt til at gremja meg. Lívið er stórt og

demonískt, vert at elska og akta. Mírar størstu stundir hava verið, tá ið neistarnir brestu millum sorg og gleði. Og deyðin er í royndum bakgrundin fyri lívsins geniala relieffi.

Og hvat er tað so, sum Jørgen-Frantz er so takksamur fyri? Hvat er tað, sum fær hann at hámeta lívið so, at tað tekur broddin úr bondsku lagnuni? Jú, tað er kærlæikin. Tað er listin; tónleikurin og bókmentirnar. Tað er góðskan í menniskjum. Tað er vínið, tað er dansurin, tað er láturin, tað eru tær ljósu summarnæturnar í Føroyum. Tað er alt hetta, sum ólavsøkan snýr seg um. Hvussu umráðandi tað er at stuttleika sær vistu okkara forfedrar longu í miðöld. Í Jøkils kvæði siga teir: Leikum fagurt á foldum, eingin treður dansin undir moldum.

Latið okkum tí varðveita ólavsøkuna og hjúkla um hana. Hon hevur alstóran týðning fyri okkara trivnað og sjálvsfatan. Hon veitir okkum eisini fløvan móti tí óunnliga gjóstri, ið andar á okkum uttan úr heimi. Hvør okkara leiklutur í tí stóra, umbroytiliga heimi verður í komandi árum, kann ivaleyst tykjast ørkymlandi. Hvussu fóta vit okkum tildømis í einum grundbroyttum ella kanska syndraðum Evropasamveldi? Tað er bara ein av mongum spurningum, ið troka á í hesum døgum.

Men hvat vilja vit føroyingar sjálvir? Ella vilja vit nakað sjálvir? Er okkara hugsan enn sum áður, at best man vera sum er? Himprast

vít at taka nýggj stig av ótta fyri at missa tað, sum er? Søgan hevur kortini lært okkum, at øll verulig framstig, ið vunnin eru í Føroyum, eru børn av føgrum dreymum um nakað annað enn tað, sum er. Einkí er so lívgandi, sum tá ið stórbærir dreymar ganga út. Íslenska fót bólt sáevintýrið í Fraklandi í summar er feskasta dømið.

Men eitt upp á seg meira ævintýrligt bragd enn íslenska EM-avrikið varð útint í dag fyri júst 30 árum síðani. Tá kom føroyski vikingurin Ove Joensen inn at landi í Thyborøn á vesturstrond Jútlands eftir at hava ród í fyra vikur í eitt koyr úr heimbygdini Nólsoy til Danmarkar yvirum allan hin vandafulla Norðsjógvin einsamallur maður í lítlum árabáti. Man nakar fara at gera honum hetta bragd eftir? Vit undrast framvegis og spyrja: hvat var hansara drívmeði?

Tá ið hann í sjónvarpinum í 1986 varð spurður, hví hann setti sær fyri at fara hesa hættisligu ferð á triðja sinni, tók hann øll á bóli við sínnum svari:

Eg geri tað fyri Føroyar!
Sigur nakar soleiðis longur?
Eg endi við Hans Andriasi:

Saman at halda varð ei okkum givið, tí er so lítið burturúr her blivið; tí enn vit tala, men ov lítið gera. Samhald má vera!

Takk fyri at tit lýddu á og góða ólavsøku!